

THEORY AND METHODOLOGY OF VOCATIONAL EDUCATION

КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Алексєнко-Лемовська Л. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
та дитячої творчості факультету педагогіки і психології
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Методична компетентність розглядається як компонент професійної компетентності майбутніх вихователів; забезпечує результативність процесу навчання, оскільки дозволяє з наукової точки зору реалізовувати принципи, зміст, форми професійної підготовки; передбачає здатність до методичної рефлексії, вміння критично оцінювати і переосмислювати якості власної навчальної діяльності, аналізувати використовувані прийоми і вправи з точки зору їх доцільності та ефективності.

Існують різні точки зору вчених щодо складових методичної компетентності педагога. Як зазначає В. А. Адольф, методична компетентність є «розгорнутою системою знань із питань конкретної побудови викладання тієї чи іншої дисципліни» [1]. О. Л. Зубков, досліджуючи складові методичної компетентності педагога, виділив такі її елементи: методичне мислення особистісного компонента, методичну культуру діяльнісного компонента і методичну творчість когнітивного компонента [4]. Такі дослідники, як Г. В. Абросимова, В. Л. Бенін, І. Ф. Ісаєв, Н. В. Седова та ряд інших вважають, що методична культура формується при максимальному прояві творчості. К. Д. Ушинський підкреслював, що педагогічна діяльність – один із видів мистецтва, яке вимагає від педагога високорозвиненого творчого мислення.

Методична компетенція є не просто частиною предметної компетенції, а й об'єднує в собі соціально-психологічну компетенцію, професійно-комунікативну та інформаційну. У цілому, методичну компетенцію педагога вчені-дослідники розглядають як здатність не тільки розпізнавати, але й вирішувати методичні завдання, проблеми, які виникають у процесі педагогічної діяльності педагога.

Методична компетенція може бути представлена двома *рівнями*: компетенція в педагогічній та управлінській діяльності та компетенція в плануванні та здійсненні навчального процесу. Перший із них може бути

реалізований через операційно-структурні (організаторська, гностична, конструктивно-планувальна) функції, а другий – через цілепокладання (виховна, розвивальна, комунікативна) функції.

Визначаючи методичну компетенцію, виділяємо дві її *складові*: 1) вміння педагога здійснювати загальноприйнятну педагогічну діяльність; 2) вміння проектувати і конструювати педагогічні новації, що передбачає професійний відбір змісту інновації, проектування реалізації цього змісту через застосування сучасних педагогічних технологій; прогнозування очікуваного результату, який може бути отриманий у ході реалізації новації, опис критеріїв оцінювання ефективності спроектованої новації.

Методична компетенція являє собою сукупність компетенцій у плануванні навчального процесу в педагогічній та управлінській діяльності. Структуру педагогічного мислення складають продуктивне, аналітичне, репродуктивне, творче та методичне мислення. Основними складовими методичної компетенції є творче мислення і методичне мислення. Основним показником розвитку методичної компетенції педагогів служить рівень розвитку методичного та творчого мислення, що може проявитися в тому, яким способом ставляться і вирішуються педагогічні завдань і різного плану (стратегічного, тактичного й оперативного).

Методична компетентність включає такі *компоненти*: когнітивний, психологічний, особистісний, діяльнісний, рефлексивний.

Когнітивний компонент методичної компетентності реалізується в організаційних формах навчання, які характеризуються дидактичними цілями, місцем їх проведення, тривалості, змістів діяльності педагога та дитини.

Зміст когнітивного компонента складають спеціальні знання з предмета і специфіку методики викладання предмета, освітні стандарти і вимоги до освоєння предмета; програми і підручники; вимоги до обладнання; знання вікових психофізіологічних особливостей; нормативно-правові знання, тобто знання сучасних вимог до освітніх програм і до результатів освіти. Педагог повинен володіти знаннями щодо основних напрямів та перспектив розвитку освіти і педагогічної науки, основами права, наукової організації праці.

Грунтується когнітивний компонент на вміннях, складових теоретичної підготовки вихователя: аналітико-синтетичні (вміння аналізувати програмно-методичні документи, виявляти методичні проблеми і визначати шляхи їх вирішення, класифікувати, систематизувати методичні знання); прогностичні (вміння прогнозувати ефективність обраних засобів, форм, методів і прийомів, вміння застосовувати методичні знання, вміння, навички в нових умовах); конструктивно-проектувальні (вміння структурувати і побудувати процес навчання, відбирати зміст і форми проведення занять, добирати методику, методи та прийоми, вміння планувати методичну діяльність).

Особистісний компонент методичної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти співвідносно з уміннями, пов'язаними

з психологічним аспектом особистості педагога: комунікативні, перцептивні, рефлексивні. Педагог повинен створювати і постійно вдосконалювати свою педагогічну концепцію, освоювати та, якщо потрібно, виробляти нові методи педагогічної діяльності.

Змістовною характеристикою особистісного компонента методичної компетентності є ціннісно-смысловая цілісність особистості фахівця; ціннісно-смыслове ставлення до дитини, до себе, до професії, а також професійно-педагогічна спрямованість, що виявляється в комплексі гуманістичних особистісних якостей.

Діяльнісний компонент методичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти містить у собі накопичені професійні знання і вміння, вміння актуалізувати і використовувати їх в процесі реалізації своїх професійних функцій; передбачає оволодіння вихователем досвідними і творчими вміннями; включає вміння: технологічно формулювати цілі вивчення окремих тем; проектувати технологічний процес (етапи, способи організації навчання, методи і форми роботи педагога та дітей); розробляти технологічні карти окремих занять або системи занять; здійснювати вибір технологій навчання; управляти процесом засвоєння матеріалу; здійснювати моніторинг і діагностику освітнього процесу; працювати на комп'ютері; володіння навичками складання електронних навчальних матеріалів.

Діяльність – це форма активної цілеспрямованої взаємодії людини з навколишнім світом [5]. Суб'єктність діяльності (В. І. Слободчиков, А. В. Петровський) розглядається в якості однієї з її основних характеристик (С. Л. Рубінштейн, К. А. Абульханова, А. В. Брушлинський, В. В. Давидов).

Зміст діяльнісного компонента в структурі методичної компетентності передбачає, що педагог вміє використовувати у своїй діяльності широкий набір методичних засобів, форм і прийомів, що дозволяють досягти вимоги, що пред'являються до результатів освоєння предмета.

Рефлексивний компонент структури методичної компетентності включає в себе готовність проводити оцінку і самооцінку педагогічної діяльності та отриманих результатів, своєчасно вносити корективи в освітню діяльність; здійснювати аналітико-прогностичну діяльність.

Рефлексія в педагогічному процесі є процесом самоідентифікації суб'єкта педагогічної взаємодії зі сформованою педагогічною ситуацією, з дітьми, педагогами, умовами розвитку учасників педагогічного процесу, середовищем, змістом, педагогічними технологіями. Завдяки рефлексивному усвідомленню своєї професійної ідентичності та автономії педагог займає певну професійну позицію, яка дозволяє йому вибудовувати професійну діяльність, що дозволяє досягти заплановані освітні результати.

Вищезазначені аспекти компетентності необхідно формувати в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Здатність до рефлексії, тобто здатність до переосмислення стереотипів власного досвіду, виступає однією з головних характеристик особистості сучасного вихователя. У процесі

рефлексії забезпечуються самопізнання, саморозвиток і саморегуляція особистості. Рефлексія передбачає самоконтроль, свідомість дій.

Отже, вищевикладене дозволяє зробити висновок, що в структурі професійно-педагогічної компетентності майбутнього вихователя провідна роль належить методичній компетентності, оскільки її сформованість дозволяє вирішувати професійні завдання в процесі реалізації цілей освіти, виховання і розвитку дітей. Комплексний формат методичної компетенції полягає в тому, що включає в себе фундаментальні і специфічні знання, безліч умінь, особистісні якості та пов'язана з іншими компетенціями (професійно-комунікативна, соціально-психологічна, інформаційна).

Література:

1. Адольф В. А. Обновление процесса подготовки педагогов на основе моделирования профессиональной деятельности. Красноярск, 2005. 212 с.
2. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования. М., 1988. 90 с.
3. Березюк О. С., Власенко О. М. Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2013, 122 с.
4. Зубков А. Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования. Екатеринбург, 2007. 22 с.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб, 2009. 720 с.
6. Хуторской А. В. (2003). Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. Народное образование. № 2. С. 58-64.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЯК ОСНОВИ ЇХ ПОДАЛЬШОГО ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ ОНОВЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Бакуменко Т. К.

*викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

На сьогоднішній день освіта вважається пріоритетним напрямком розвитку сучасного суспільства. На думку О. Кононко, модернізація змісту дошкільної освіти – важливий чинник розвитку системи національної освіти в